

prisutna osnovna forma priče; u čistom obliku ona se rijetko ostvaruje. To bi bile osnovne autorove misli.

Smatramo da su tu u svom cjelovitom oblikovanju lucidno sagledana stilistička sredstva priče. Lüthi je književno izvanredno predočio njezinu umjetničku draž, onu prozračnu lakoću, čvrstoću obrisa i slobodu kretanja. Pristupio je priči sa suvrenim i ozbiljnim književnim mjerilima, pronašao u njoj svojstva koja današnjem odraslom evropskom čitaocu još uvijek mogu nešto reći, ali tu je, po našem mišljenju, i njegova slabost. On je priču suviše modernizirao. Onaj samotni, rilkeovski izolirani junak odgovara novijem evropskom raspoloženju, ali nije imanentan narodnoj pripovijeci. Autor ne polazi od konkretnih pripovjedačkih tekstova, već od idealne osnovne forme priče, za koju sam kaže da se u čistom obliku gotovo nikad ne susreće. Postavlja se pitanje nije li ta idealna forma ipak samo jedna lucidna konstrukcija? Živa pripovjedačka građa, kakva se susreće na terenu, protivni se nekim njegovim iznesenim tezama. Na pr. onoj o nepostojanju milieu-a, o potpunoj individualnoj bezličnosti likova u priči. Prostor nam ne dopušta navođenje primjera. Ali autentični tekstovi narodnih priča, kroz uslovnu fantastičnu fabulu i tipizirane međunarodne motive, gotovo uvijek uspijevaju prožeti priču individualnim pečatom svoga pripovjedača, kraja i društvene sredine. Iz toga se uzajamnog prepletanja rada posebna i neponovljiva draž priče.

Da bi potkrijepio svoje teze o stilu narodne priče, autor bogato citira tekstove iz klasičnih evropskih zbirki (Grimm, Vuk Karadžić i dr.). Čini nam se da baš ove zbirke nisu zgodan izvor za procjenjivanje narodne stilstike, jer su ih izdavači svojevremeno stilski prilagođavali svojim shvaćanjima duha i stila narodne priče. Jedan primjer: govoreći o strogoj geometrijskoj konstrukciji priče, Lüthi citira tri dulja odlomka iz Vukove priče »Stojša i Mladen«, gdje je doslovno jednakim opisom i jednakim dijalogom triput ponovljena ista scena. Nedavno je utvrđeno (M. Mojašević, O Vukovoj stilizaciji srpskih nar. pripovedaka, Zbornik Etnografskog muzeja u Beogradu 1901—1951, Bgd 1953, str. 312—313) da je originalni tekst u toj priči drugačiji i da je Vuk sam ovdje stilski ujednačio ponovljene epizode.

Postavlja se pitanje može li se narodna pripovijetka do kraja shvatiti isključivo kao literarni fenomen, ili je treba ipak pokušati objasniti i u vezi s ambijentom u kome ona živi.

M. Bošković-Stulli

Anton Dörrer, Erl. Arbeit und Brauch. Innsbruck 1954 (= posebni odtis iz »Schlern-Schriften«, Bd. 158. Beiträge zur Heimatkunde des nordöstlichen Tirol. Festschrift zum 70. Geburtstag Matthias Mayer's.) Str. 39 + V celostranskih slikovnih priloga.

Z veliko ljubeznijo pisano delce, ki skuša brez visokih zahtev podati kar se dá popolno podobo tirolske vasice Erl, zraven pa reševati njeno sedanjo problematiko. O Erlu se je njega dni mnogo pisalo. Slavni lepak Albina Egger-Lienza je populariziral erlske pasijonske igre pred 1914 po vsem svetu. A. Dörrer pa se pojavlja v bogati literaturi o Erlu (glej obširni seznam na str. 38—39) tudi že 1912. Požar 1933 je uničil prostrano gledališko lopo in nacizem je pretrgal izročilo iger. Danes butajo ob nekdanjo idilično vaško skupnost kljub njeni odmaknjenosti od velikih prometnih žil valovi modernega časa. Pisec skuša odgrinjati jedro krize in kazati rešilna pota. Za nas pa je predvsem mikaven prerez erlskega vaškega življenja, dela in običajev, ki pisec vanj spretno vpleta spomine na stvari, ki so že zatonile v pozabo ali pa se že opuščajo. Tudi pri nas je še nekaj častiljivih vasi, ki bi zaslužile monografično etnografsko obdelavo kot žive organske celote, ki se čezdalje bolj razkrajajo! Nevsiljivo se spomni pisec zvez v davni preteklosti in ne pozabi slovenskega elementa na Tirolskem. Pri tem navaja izjavo tudi pri nas znanega ljudskega pisatelja. Reimmichla (Seb. Riegerja,

† 1953), ki je piscu večkrat zatrjeval, da se mora zahvaliti za svoj pripovedniški dar vprav slovenski primesi svoje ožje domovine (Defreggena, gl. op. na str. 25). Nova pobuda torej, da bi se ta povezanost (ki pa ni vplivala samo v eni smeri) začela sistematično raziskovati!

Niko Kuret

Anton Dörrer, Tiroler Fasnacht innerhalb der alpenländischen Winter- und Vorfrühlingsbräuche. Wien 1949 (= Oesterr. Volkskultur. Forschungen zur Volkskunde, Band 5). Str. 477.

Malo je dežel na svetu, ki bi se lahko ponašale s tako imponantno monografijo o svojih maskah! Pisec je nabral zanjo izčrpno, do vseh podrobnosti dognano gradivo, ki kljub svojemu obilju nikjer ne učinkuje utrudljivo. Vešče in pregledno ga mostruje z zanesljivo metodo, da ostane branje užitek od prve do zadnje strani. V obširnem prvem delu (Ausgangspunkte, 15—136) obravnava časovne, zemljepisne, družboslovne, dušeslovne osnove tirolskih mask, običaje, ki jim dajejo okvir, in kraje, kjer se izživljajo. Drugi del (Im Vorfeld der Fasnachtsbräuche, 137—226) je posvetil pisec izčrpnemu pretresu mask v zimskem času. Med njimi je do potankosti prikazal lik Perhte, dalje običaj oračev, šibe-šajbe ter morešk. Tretji, prav za prav glavni del (Hauptplätze der Tiroler Fasnacht, 227—370) pa obravnava pustne običaje z vsemi njihovimi liki po najvažnejših krajih ali središčih Tirolske. Med njimi je najpomembnejši Imbst, za njim se vrste Wald (z Nassereithom in Aussfernom), Telfs, Axams, Sillska dolina, Thaur in Hall. Končno poglavje (Sondergestaltungen der Fasnacht, 371—396) obravnava še posebne načine tirolskega pustovanja. — Pisec pravilno izhaja s stališča, da so tirolske maske v sedanjih bogatih oblikah sicer plod svojevrstnega tirolskega zgodovinskega razvoja, rodovnih in zemljepisnih posebnosti, da pa so zrasle iz osnov, ki so predgermanske. Slovenski bralec se vprašuje, kakšno mesto je utegnil imeti v tem razvoju na sedanjih nemških tirolskih tleh stari slovenski element, ki je odigral kot vmesni člen med staroselsko in bajuvarstvo plastjo neko določeno vlogo. Na to vprašanje najbrž še ni mogoč odgovor ne z naše ne z one strani. A medtem ko glede korantije in drugih mask iz vzhodne polovice Slovenije lahko prilično zanesljivo trdimo, da jih vplivi z zahoda niso bistveno sooblikovali, pa se ob bohinjskih »šemah« in cerkljanskih »lavfarjih« ne moremo otresti domneve, da so obstajale v izrazitem alpskem svetu neke vezi, ki so omogočale določene vplive. Izsledki Dörrerjevih nadrobniških raziskavanj bodo delo na naši strani bistveno olajšali, hkrati pa bo treba tudi pojasniti pota, ki so se vplivi po njih pretakali. Pri sedanjem stanju raziskav na naši strani ni mogoče reči kaj več. — Vsak ljubitelj mask bo očaran nad bogastvom likov, mask in običajev, ki jih je ustvarila Tirolska. Knjiga je lepo ilustrirana, kar je pri knjigi o maskah neobhodno potrebno. Žal, jo krasijo same perorisbe (77 po številu). Te so za nazornost prijetnejše, a po dokumentarni vrednosti le zaostajajo za fotografijami (prim. prekrasni slikovni del v bakrotisku v knjigi Karla Meulija »Schweizer Masken«). Bogate so opombe, uporabnost knjige pa še povečuje izčrpno krajevno, osebno in stvarno kazalo.

Niko Kuret

Ein altes deutsches Josephspiel: Von den zwölf Söhnen Jakobs des Patriarchen. Herausgegeben von Artur Kutscher und Matthias Insam, nach der Axamer Handschrift von 1678 ergänzt von Anton Dörrer. Emsdetten (Westf.) 1954 (= Die Schaubühne. Quellen und Forschungen zur Theatergeschichte, Band 45). Str. 154.

Med Drabosnjakovimi igrami se nam poroča tudi o »Egiptovskem Jožefu«. Noben rokopis te igre doslej še ni prišel na dan. Ob besedilu te stare nemške igre, ki jo je pospremil Artur Kutscher s predgovorom s stališča gledališke vede, Matthias Insam z jezikoslovnim uvodom, Anton